

5) развитие международного сотрудничества по противодействию коррупции;

6) выявление, пресечение, раскрытие и расследование коррупционных правонарушений.

Отметим, что согласно Закону Республики Узбекистан «О прокуратуре» и «О противодействии коррупции» функцию надзора за точным и единообразным исполнением законодательства в сфере противодействия коррупции необходимо оставить за Генеральной прокуратурой Республики Узбекистан.

Список литературы:

1. <http://uza.uz/ru/politics/poslanie-prezidenta-respubliki-uzbekistan-shavkata-mirziyeev-25-01-2020>
2. Patrick Meagher. Anti-Corruption Agencies: A Review of Experience. Office of democracy and governance Anticorruption. (https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnadm208.pdf)
3. Электронный ресурс. — URL: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008102700032 (дата обращения: 27.01.2020).
4. Электронный ресурс. — URL: <https://www.police.be/5998/fr/a-propos/directions-centrales/office-central-pour-la-repression-de-la-corruption-ocrc-0> (дата обращения: 27.01.2020).
5. Anti-corruption specialisation of prosecutors in selected European Countries. Working Paper September 2011. P. 72
6. Электронный ресурс. — URL: <https://www.cityoflondon.police.uk/advice-and-support/fraud-and-economic-crime/oacu/Pages/default.aspx> (дата обращения: 27.01.2020).
7. Электронный ресурс. — URL: <http://www.justice.gouv.fr/multilinguisme-12198/english-12200/the-central-service-for-the-prevention-of-corruption-24860.html> (дата обращения: 27.01.2020).
8. Governments, NGOs and Anti-Corruption: The New Integrity Warriors C. 97
9. Электронный ресурс. — URL: <https://www.oge.gov/> (дата обращения: 27.01.2020).
10. Электронный ресурс. — URL: <http://www.rai-see.org/bulgaria-anti-corruption-institutional-framework/> (дата обращения: 27.01.2020).
11. Anti-Corruption and Civil Rights Commission, Republic of Korea // URL: <http://www.acrc.go.kr/en/index.do> (дата обращения: 27.01.2020).
12. Corrupt Practices Investigation Bureau // Электронный ресурс. — URL: <https://www.cpi.gov.sg> (дата обращения: 27.01.2020).
13. Central Vigilance Commission, CVC // Электронный ресурс. — URL: <http://www.cvc.nic.in> (дата обращения: 27.01.2020).
14. Специализированные институты по борьбе с коррупцией. Организация экономического сотрудничества и развития Сеть по борьбе с коррупцией для стран Восточной Европы и Центральной Азии. Обзор моделей. Электронный ресурс. — URL: (<https://www.oecd.org/corruption/acn/39972100.pdf>) дата обращения 27.01.2020)

Ж.А.Иброҳимов,

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Академияси мустақил изланувчиси

ТЕРРОРИЗМ БИЛАН БОҒЛИҚ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВА ПРОФИЛАКТИКАСИ МАСАЛАЛАРИ

Аннотация: терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш ва уларга қарши курашиш самарадорлигини ошириш ҳар қандай давлатнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Мазкур мақолада бевосита ушбу жиноятларни олдини олиш ва профилактика қилиш масалалари ёритиб ўтилган.

Калит сўзлар: жиноят, терроризм, профилактика, ҳуқуқбузарлик, экстремистик, махсус профилактика, индивидуал профилактика

Аннотация: предупреждение преступлений, связанных с терроризмом, и повышение эффективности борьбы с ними остается одной из важнейших задач любого государства. В данной статье непосредственно рассматриваются вопросы предупреждения и профилирования этих преступлений.

Ключевые слова: преступность, терроризм, правонарушения, экстремистский, специальный профилактика, индивидуальная профилактика

Annotation: preventing terrorism-related crimes and improving the effectiveness of the fight against them remains one of the most important tasks of any state. This article deals directly with the prevention and profiling of these crimes.

Keywords: crime, terrorism, offenses, extremist, special prevention, individual prevention

Ҳозирги кунда бутун дунё мамлакатлари олдида турган энг асосий, энг долзарб ва энг бирламчи масала бу жиноятчиликка қарши курашиш ва пировардида жиноятчиликнинг олдини олишга эришиш ҳисобланади. Зеро, жиноятни жазолашдан кўра, уни олдини олиш ҳар жиҳатдан маъқулдир.

Жиноят кодексининг 2-моддасида ҳам жиноят қонунининг асосий вазифаларидан бири сифатида жиноятларнинг олдини олиш белгилаб қўйилганлиги бежиз эмас. Терроризм билан боғлиқ жиноятларга қарши кураш ҳар қандай давлатнинг устувор вазифаларидан бири саналади. Профессор М.Х.Рустамбоев бу борада шундай ёзади: “Жиноятларни олдини олиш, яъни аҳолида меъёр сифатида ҳуқуқий ҳулқ-атвори белгилловчи ҳуқуқий онг даражасини шакллантириш орқали ижтимоий хавфли ҳаракатлар содир этилмаслигини таъминлаш Жиноят кодексининг муҳим вазифасидир”[1].

Ж.А.Неъматов таъкидлаганидек, “Жиноятчиликка қарши кураш чораларини ишлаб чиқиш унинг турли соҳалар ва даражаларда – маҳаллий, ҳудудий, миллий ва халқаро, аниқ объектларда, турли ижтимоий ва этник гуруҳлардаги сабаб ва омилларининг механизмларини аниқлашни тақозо этади”[2].

“Олдини олиш” деганда, олдиндан, барвақт амалга оширилган чоралар натижасида бирор бир салбий ҳолат келиб чиқишини бартараф қилишни англатади. Терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш ва уларга қарши курашиш самарадорлигини ошириш

ҳар қандай давлатнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолмоқда. Қолаверса, терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш – террорчилик ташкилотлари (гуруҳлари) пайдо бўлиши, террорчилик ҳаракатлари содир этилиши, терроризм оқибатларининг олдини олишга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва ҳуқуқий хусусиятдаги чора-тадбирларнинг комплекс тизимини қамраб олади. Ушбу чора-тадбирларнинг пировард мақсади давлат, жамият ва шахс хавфсизлигини таъминлаш, давлатнинг сиёсий, иқтисодий ва халқаро манфаатларини ҳимоя қилишдан иборат.

Бу борада хорижий тажрибага мурожаат этсак, АҚШ ва Германияда жиноятчиликнинг, шу жумладан, терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш ва профилактика қилиш бўйича уч бўғиндан иборат комплекс чора-тадбирлар қўлланилишининг гувоҳи бўлишимиз мумкин:

1) *бирламчи профилактика* – фуқаролар эътиборига ҳаётий қадриятларни етказиш, тегишли бандлик сиёсати ва уй-жой билан таъминлаш сиёсатини юритиш каби чора-тадбирларни амалга ошириш орқали жиноятчилик учун шарт-шароит яратувчи муҳитга барҳам бериши лозим. Бундай профилактика чораларига мисол сифатида таълим муассасаларидаги тарбиявий ва тарғибот чораларини келтириш мумкин. Бундан ташқари, жиноятчиликка қарши курашиш бўйича миллий дастур доирасида Германия Федератив Республикаси ҳукумати жиноятчиликни олдини олишнинг полиция дастурларини (Programm Polizeiliche Kriminalprävention der Länder und des Bundes (ProPK) ҳам федерал, ҳам ерлар даражасини фаол татбиқ этмоқда[3]. Бу борада Малайзияда ҳам терроризмга қарши курашиш билан бир қаторда, балки унинг пайдо бўлишининг асослари – диний зиддият, қашшоқлик, ишсизлик кабиларни бартараф этишга катта куч сарфлаётган [4].

2) *иккиламчи профилактика* – ҳуқуқбузарликка мойил ҳуқуқбузарларни жавобгарликнинг муқаррарлиги ва айбланувчини топиш эҳтимолининг юқорилиги орқали жиноий хатти-ҳаракатлардан тийиб туриши лозим. Шунингдек, жиноятдан жабр кўриши мумкин бўлган шахсларни ўзларини қандай қилиб ҳимоя қилишини ўргатиши лозим. Ушбу профилактика тури ўз ичига ҳимоя ва муҳофазанинг техник воситаларини, масалан, қўриқлаш тизимини ўрнатиш, бино атрофини ҳимоя иншоотлари билан ўраш ва ҳ.к.ни ҳам қамраб олади;

3) *учламчи профилактика* – муқаддам судланган шахсларни қайта ижтимоийлашувини ва улар томонидан қонуннинг тақроран бузилишининг олдини олишни таъминлаши лозим. Профилактиканинг ушбу босқичида давлат муассасалари (полиция, суд, турмалар) бир-бири билан, шунингдек, таълим муассасалари билан узвий ҳамкорлик қилади ва касбга тайёрлаш ва ўқитиш муассасаларини тузади.

Шунингдек, 2001 йилда жиноятчиликни профилактика қилишда манфаатдор давлат ва нодавлат ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш, уларга амалий ва услубий ёрдам кўрсатишдан, жиноятчиликка қарши курашиш бўйича умумий стратегия ишлаб чиқиш ва уни амалга ошириш мақсадида ГФР Федерал ҳукумати, шу жумладан, ички ишлар ва адлия вазирликлари ташаббуси билан “Жиноятчиликни профилактика қилиш бўйича немис форуми” кўмитаси (Deutsches Forum fuer Kriminalpraevention – DFK) ташкил этилди.

Терроризм билан боғлиқ жиноятларга қарши курашда Д.М.Минязев жиноий ҳуқуқий чораларни асосий ва иккиламчи чораларга ажратган ҳолда,

террористик фаолият билан боғлиқ бўлган жиноятлар билан кураш бўйича асосий чоралар ижтимоий хавфсизликни таъминловчи, террористик ҳаракатларнинг олдини оловчи, фавқулодда вазиятларда давлат бошқаруви тизимини мустаҳкамлаш учун шарт-шароитларни яратишга йўналтирилган чораларни қабул қилишни ўз ичига олади, деб ёзади[5].

М.А.Ражабова ёзишича, “терроризмнинг ҳар қандай кўринишига қарши қатъий ва кескин кураш олиб бориш даврнинг кечиктириб бўлмайдиган талаби. Бунинг учун терроризм тусидаги қилмишларни жиноят деб таснифлаш белгиланган ўндан ортиқ халқаро конвенциялардаги қоидалар талқинига асосланиб, терроризмга қарши курашда давлатларнинг ўзаро ҳамкорлигини таъминловчи шартномавий-ҳуқуқий қоидаларнинг ягона тизимини яратиш ва амалиётда қўллаш чорасини кўриш зарур”[6].

Терроризм билан боғлиқ жиноятларга қарши курашиш тизимида террорчи шахсини шаклланишининг олдини олиш муҳим аҳамиятга эга. Бу борада терроризмга қарши кураш тизимини жиноят содир этгунга қадар, жиноятолди ва жиноятни содир этиш босқичидаги профилактик чора-тадбирлар сингари уч босқичга бўлиш мақсадга мувофиқ.

Жиноятчи-террорчи шахси шаклланишининг **жиноят содир этгунга қадар бўлган босқичи** – бу шахснинг турли террористик, радикал, экстремистик оқимлар қадриятларига қизиқиш билдирадиган, уларга “ҳамдард” бўлган ва ҳокимиятга нисбатан салбий муносабатда бўлган (экстремистик хатти-ҳаракатларнинг пассив намоиши) давридир.

Ушбу давр терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олишнинг энг дастлабки даври. Мазкур босқичда экстремистик ва террорчилик фаолиятини белгилловчи ташқи омилларга мақсадли таъсир кўрсатишга мўлжалланган умумий ижтимоий чоралар муҳим рол ўйнайди. Хусусан, мазкур босқичда жиноятчи-террорчи шахсга айланиш жараёнининг олдини олишни қуйидаги йўналишларда амалга ошириш назарда тутилади:

салбий социал-иқтисодий ва ижтимоий-сиёсий омилларнинг аҳолига, айниқса, ёшларга бўлган таъсирини камайтириш;

шахсни қонунга ҳурмат руҳида тарбиялаш, унинг ҳуқуқий онги ва маданиятини ошириш учун қулай ижтимоий-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий ва ижтимоий-психологик шарт-шароитларни яратиш;

диннинг ҳақиқий қадриятларини тарғиб қилиш, ёшларни терроризм ва экстремизм мафқурасига нисбатан мурасасизлик ва уни рад этиш руҳида тарбиялаш.

Жиноятчи-террорчи шахсга айланишнинг **жиноятолди босқичи** – бу шахснинг аҳолининг турли тоифалари ўртасида экстремистик ғояларни тарғиб қилишда фаол иштирок этадиган, экстремистларга воситачилик хизматларини кўрсатадиган, террорчилик ташкилотлари вакиллари билан фаол алоқада бўлган пайт (экстремистик хатти-ҳаракатларнинг фаол намоиши). Ушбу даврда махсус криминологик тадбирлар ёрдамида шахсга бевосита ва билвосита экстремистик таъсирни йўқ қилиш назарда тутилади.

Жиноят содир этиш босқичида эса, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субектларининг самарали профилактик (превентив) фаолиятини қўллаш кўзда тутилади. Жиноятчи-террорчи шахси шаклланишининг криминоген босқичи – бу шахс қуролли тузилма аъзоси бўлган вақтдир. Ушбу даврда

шахс террорчилик ҳаракатларини содир этишга кўмаклашади; террорчилик фаолиятини молиялаштиради; шерикка айланади; террорчиларни жалб қилиш, қўндириш ёки бошқа одамларни террорчилик фаолиятига жалб этиш; террорчилик фаолиятини амалга оширишга оммавий чақиради ёки терроризмни оммавий оқлайди; террорчилик фаолиятини амалга ошириш ёки жиноятлардан бирини амалга ошириш учун машғулотлардан ўтади; террорчилик ташкилотини тузади ёки унда иштирок этади; террорчилик ташкилотининг фаолиятини ташкил этади; шахсни гаровга олиш ёки жамоат ёки давлат арбоби, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи ходими ёки ҳарбий шахснинг ҳаёти, одил судловни ёки дастлабки терговни бошқараётган шахснинг ҳаётига тажовуз қилишда иштирок этади[7].

Жиноят-ҳуқуқий ва криминологияга оид адабиётларда жиноятларнинг олдини олиш борасидаги фаолиятнинг уч йўналиши ажратилади: а) умумий профилактика; б) махсус профилактика; в) индивидуал профилактика. Хусусан, С.Ю.Богомоллов терроризмни молиялаштиришга татбиқан ушбу жиноятларнинг олдини олишни терроризмнинг иқтисодий асосларини уни молиялаштиришга қарши курашиш йўли билан барбод этиш орқали камайтиришга қаратилган давлат, жамоат, ижтимоий, махсус ва индивидуал чора-тадбирларни амалга ошириш сифатида таърифлайди[8].

Шу билан бирга муаллиф терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш самарадорлигини оширишнинг асосий шарт сифатида ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ҳамда жамоатчилик институтларининг ўзаро ҳамкорлигини кўрсатади. Тадқиқотчи терроризмни молиялаштиришнинг олдини олишнинг қуйидагича уч босқичли тизим асосида амалга оширилиши кераклигини таъкидлайди:

а) умумий огоҳлантириш чоралари – ички ва ташқи таҳдидларнинг замонавий ҳолатини, шунингдек, ҳокимият учун нодемократик, зўравонлик усулларида курашишга йўл қўйиб бўлмаслиги ҳақидаги миллий ғояни шакллантиришга қаратилган тарихий ва маданий анъаналарни ҳисобга олган ҳолда ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ва ҳуқуқий ривожланиш воситалари;

б) махсус огоҳлантириш чора-тадбирлари – ушбу ҳаракатга қарши курашда бевосита иштирок этаётган барча давлат органларининг ўзаро тезкор ҳамкорлиги учун зарур шарт-шароитлар яратиш орқали террористик фаолиятни молиялаштириш ҳолатларининг бевосита олдини олиш чоралари, шунингдек, бундай молиялаштириш имкониятига тўсқинлик қиладиган иқтисодий ва ҳуқуқий механизмлар. Терроризмни молиялаштиришга қарши курашиш соҳасида жиноят қонуни муҳим огоҳлантирувчи ва профилактика ўрин эгаллайди;

в) индивидуал огоҳлантириш чоралари – терроризмга молиявий ёрдам кўрсатишга мойил бўлган шахслар билан бевосита ишлаш, шу жумладан, терроризмни молиялаштиришга мойил шахсларни кузатиш орқали уларнинг бу борадаги фаолиятининг олдини олиш; террорчилик фаолиятига ва у билан боғлиқ ҳаракатларга нисбатан муросасизлик руҳини шакллантириш; жамоат хавфсизлигини таъминлаш соҳасида жиноят ва ҳуқуқбузарликлар содир этган шахслар устидан маъмурий назоратни амалга ошириш; террорчилик ҳаракатларини содир этганликлари учун озодликдан маҳрум этиш

жойларида сақланаётган шахслар билан профилактик ишларни амалга ошириш[9].

И.О.Кошевой эса, терроризмга қарши курашнинг асосий вазифалари сифатида терроризм мафқурасига қарши курашиш самарадорлигини тубдан ошириш, унинг ижтимоий онга, айниқса ёшлар онгига кириб боришига қарши ишончли тўсиқларни қуйиш зарурлигига эътибор қаратади. Ушбу ишнинг асосий мақсади одамларнинг ҳуқуқий психологиясини ўзгартириш, аҳолининг мутлақ кўп қисми ҳудудий, ижтимоий, диний, маданий ва бошқа ҳар қандай муаммолар ва қарама-қаршиликларни ҳал қилиш учун терроризм усулларида фойдаланиш имконияти ғоясини рад этишини таъминлаш зарур, деб ёзади[10].

Хусусан, муаллиф шу мақсадда вояга етмаганларнинг террорчилик ҳаракатларини тарғиб қилишда иштирок этишининг олдини олиш борасидаги умумий профилактика чоралари орасида қуйидаги асосийларини ажратиб кўрсатади: а) ҳарбий спорт клублари ҳарбий-ватанпарварлик таълимининг шакли сифатида вояга етмаганларнинг террорчилик ташкилотларида иштирок этишининг олдини олишнинг самарали воситаси бўлиб хизмат қилади; б) ёшларни мамлакатнинг барча маданий хилма-хиллиги билан таништирадиган, ёшлар ўртасида толерантлик муносабатини шакллантириш ва амалга оширишга қаратилган ҳуқуқий, фалсафий ва ахлоқий жиҳатларга бағишланган дарслар ўтказиш, зарур бўлса, мактаб миқёсида алоҳида ўқув курсларини ташкил этиш муҳим аҳамиятга эга; в) террорчилик ҳаракатлари учун замин яратадиган ва террористик фаолиятни оsonлаштирадиган жараёнларга қарши курашиш учун ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ва ёшлар жамоатчилиги ўртасида терроризмнинг олдини олиш ва террорчилик фаолиятини тарғиб қилишга қарши кураш бўйича очиқ мулоқот олиб бориш мақсадга мувофиқ[11].

Ж.С.Мухторов бу борада ички ишлар органларининг профилактика хизматлари кенг жамоатчилик билан ҳамкорликда диний экстремизм ва терроризмни тарғиб қилувчи адабиётлар, аудио ва видеокассеталар ҳамда бошқа турдаги материалларнинг республикамизга кириб келиши, тайёрланиши ва тарқатилишининг олдини олишга қаратилган чора-тадбирларни амалга оширишни янада кучайтириши лозимлигини қайд этади[12].

Мамлакатимиз ҳаётига оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқлар ҳамда замонавий ахборот коммуникация технологиялари кенг жорий этилиши муносабати билан бу йўналишда профилактик чора-тадбирларни ташкил этиш ҳам муҳим аҳамият касб этади. Хусусан, С.К.Бадамшин таъкидлаганидек, электрон ёки ахборот-телекоммуникация тармоқларидан фойдаланган ҳолда содир этилган террорчилик жиноятларининг олдини олиш бўйича чора-тадбирлар тизимини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари асосланган:

1) халқаро ҳамкорликни кучайтириш, шу жумладан зарур ҳуқуқий воситаларни бирлаштириш, огоҳлантирувчи чораларни биргаликда режалаштириш ва мувофиқлаштирган ҳолда амалга ошириш (биринчи навбатда, халқаро терроризм ташкилотлари ва Интернет соҳасидаги жиноий фаолликни бартараф қилиш);

2) фуқароларни терроризм ва экстремистик мафқуранинг тарқалиш шартлари, ижтимоий ва ҳуқуқий оқибатлари тўғрисида хабардор қилиш орқали

ижтимоий онга таъсир қилиш билан боғлиқ профилактика ишларини такомиллаштириш;

3) ахборот технологияларини, шу жумладан электрон ва ахборот-телекоммуникация тармоқларининг имкониятларини қўллаш орқали бундай таъсирни фаоллаштириш ва кенгайтириш;

4) бундай ҳаракатларнинг амалга оширилишига тўсқинлик қиладиган техник ва технологик тадбирлар тизимини шакллантириш, шунингдек уларни аниқлаш ва исботлашни соддалаштириш[13].

Терроризм билан боғлиқ жиноятларни содир этишда электрон ёки ахборот-телекоммуникация тармоқларидан фойдаланишни криминалистик аҳамиятига қараб иккига бўлиш мумкин – жиноий-хукукий ва криминалистик.

Терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг биринчи гуруҳида бундай тармоқлардан фойдаланиш уларнинг объектив томонини тўғридан-тўғри амалга ошириш учун хос бўлган ҳаракатлардан иборат (террорчилик фаолиятини амалга оширишга ошқора даъват қилиш, террорчилик фаолиятини амалга ошириш мақсадида ўқувдан ўтиш). Бунда қилмиш бевосита электрон ёки ахборот-коммуникация тармоқлари, шу жумладан Интернетдан фойдаланган ҳолда содир этилади.

Терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг иккинчи гуруҳига электрон ёки ахборот-телекоммуникация тармоқларидан фойдаланиш одатий бўлмаган, аммо амалда уларга тайёргарлик кўриш ва (ёки) ўзларининг объектив томонини амалга ошириш жараёнида ёрдамчи (таъминотий) ҳаракатларини амалга оширишда юз бериши мумкин бўлган ижтимоий хавфли ҳаракатлар кирди.

Террористик жиноятларнинг, шу жумладан электрон ёки ахборот-телекоммуникация тармоқларидан фойдаланган ҳолда содир этиладиган жиноятларнинг олдини олиш, халқаро ва миллий даражада режалаштирилган, амалга ошириладиган ва назорат қилинадиган барча давлат ва ҳокимият органлари, ташкилотлар ва бошқа муассасаларнинг келишилган иштирокида ҳукукий, ташкилий, техникавий ва бошқа тадбирларнинг ягона тизимини ташкил қилиши керак.

Электрон ёки ахборот-телекоммуникация тармоқларидан фойдаланган ҳолда содир этиладиган терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш куйидаги устувор йўналишларда амалга оширилиши мақсадга мувофиқ:

ушбу соҳада халқаро ҳамкорликни, шу жумладан, зарур ҳукукий воситаларни мувофиқлаштириш, олдини олиш чораларини биргаликда режалаштириш ва мувофиқлаштириш бўйича, биринчи навбатда, халқаро террористик ташкилотлари ва жамоаларининг интернет-макondaги жиноий фаолигига қарши курашиш соҳасидаги алоқаларни кенгайтириш;

фуқароларни террористик ва экстремистик мафкура тарқалишининг шароитлари ва ижтимоий-хукукий оқибатлари тўғрисида хабардор қилиш орқали ижтимоий онга таъсир қилиш билан боғлиқ профилактика ишларини такомиллаштириш;

ахборот технологияларини, шу жумладан электрон ва ахборот-телекоммуникация тармоқларининг имкониятларини қўллаш орқали бундай таъсирни фаоллаштириш ва кенгайтириш;

бундай ҳаракатларнинг амалга оширилишига тўсқинлик қиладиган, шунингдек уларни аниқлаш ва исботлашни соддалаштирадиган техник ва технологик

тадбирларни шакллантириш ва доимий равишда такомиллаштириш[14].

Шунингдек, адабиётларда озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод қилинган ва терроризм билан боғлиқ жинояти учун тугатилмаган ёки олиб ташланмаган судланганлиги мавжуд бўлган шахслар устидан маъмурий назорат самарадорлигига алоҳида эътибор қаратилади. Бунда мазкур тоифа назорат остидаги шахснинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, маъмурий назоратни амалга оширишда фақат чекловлар ва тақиқлардан фойдаланиш унинг тузатилишига тўлиқ эришишга имкон бермайди. Маъмурий назоратни амалга оширишнинг муҳим ва ажралмас қисми сифатида илғор ва замонавий тарбиявий усуллардан фойдаланиш зарур. Назорат остидаги шахсни ижтимоийлаштириш учун доимий равишда ички ишлар органлари бўлинмаларига диний ақидапарастлик ғояларига қарши курашишда чуқур билимга эга психолог-мутахассислар ва турли дин вакиллари жалб қилиш зарур[15].

Назорат остидаги шахс билан олиб бориладиган тарбиявий ишда унинг режалаштирилаётган ёки тайёрланаётган террорчилик хусусиятидаги жиноятлар, шунингдек уларни содир этилишига ёрдам берадиган шахслар тўғрисида тезкор муҳим маълумотларга эга бўлиши мумкинлигини ҳар доим ҳисобга олиш керак. Келгусида бу, ушбу соҳадаги қонунчиликни тартибга солишда кўриб чиқиладиган соҳада, тезкор-қидирув тадбирларини қўллашга катта эътибор берган ҳолда, жиноий қидирув ходимларига ҳукуқ ва мажбуриятлар катта ҳажмининг тақдим этилишига ёрдам беради[16].

Юқоридагилар асосида, **терроризм билан боғлиқ жиноятларнинг олдини олиш** – бу мазкур жиноятларни содир этиш учун шароит яратадиган омилларни бартараф этишга қаратилган умумий, махсус, яқка тартибдаги ва виктимологик профилактика тадбирлари мажмуи.

Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги “Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида” Қонунида ҳам ушбу профилактик чора-тадбирларнинг мазмуни белгилаб берилган. Мазкур жиноятларнинг олдини олиш чоралари ўз ичига давлат органлари ва жамоат ташкилотлари томонидан қонуний хулқ-атворли шахсни шакллантириш учун шарт-шароитлар яратиш; жиноятларнинг эрта профилактикаси бўйича ихтисослашган ва ихтисослашмаган субъектлар томонидан ғайрихукукий хатти-ҳаракатга эга бўлган ёшларни қайта ижтимоийлаштириш кабиларни қамраб олади.

Бунда терроризм билан боғлиқ жиноятларга қарши курашишнинг **умумий чоралари** – бу мамалкатда ички сиёсий вазиятни яхшилашга, давлат чегарасини мустаҳкамлашга қаратилган чора-тадбирлар мажмуи; ишсизликни камайтириш, янги иш ўринлари яратиш; ишлаб чиқаришни ривожлантириш; ёшларнинг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришга қўмаклашиш; ёшларга қўшимча таълим бериш тармоғини ривожлантириш; ёшларни террорчилик ташкилотларга жалб қилиш жараёнига қарши курашиш; фуқаролар таълим олаётган хорижий диний марказларнинг педагогик фаолияти тегишли экспертизасини ўтказиш; террорчи ва экстремистик йўналишдаги жамоаларга қарши курашувчи бўлинмаларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш; жиноят қонунчилиги ва терроризмга қарши кураш тизимини такомиллаштириш. Ушбу

чоралар йирик, узоқ муддатли турларини қамраб олади ҳамда жамиятнинг ва унинг барча институтларининг жиноятчиликка қарши иммунитетини мустаҳкамлайди.

Терроризм билан боғлиқ жиноятларга қарши курашишнинг **махсус чоралари** – бу террорчилик йўналишидаги жамоалар вакиллари ва ноқонуний қуролли гуруҳлар аъзоларини аниқлашга қаратилган чора-тадбирлар мажмуи; экстремистик, радикал қадриятлар, қарашларни тарғиб қилувчи ташкилотларнинг фаолиятини тугатиш; террорчилик фаолиятни амалга оширишга даъват этадиган шахсларни жавобгарликка тортиш ҳолатларини оммавий ахборот воситалари орқали ёритиш; мансабдор шахслар томонидан мансаб ваколатини суиистеъмол қилиш ва хизмат вазифасини суиистеъмол қилиш ҳолатларини аниқлаш ва уларга барҳам бериш, терроризм фаолиятини молиялаштиришнинг ташқи ва ички манбаларини йўқ қилиш; хорижий диний ташкилотлар ва нодавлат нотижорат ташкилотларининг жамоат ва диний бирлашмаларга кўрсатадиган молиявий ва бошқа ёрдам кўрсатишни таъқиқлаш ёпиш.

Терроризм билан боғлиқ жиноятларга қарши курашнинг **якка тартибдаги профилактик чоралари** – бу қонунларга ҳурмат руҳи ва ҳуқуққа мос ҳуқ-атворини шакллантиришга қаратилган чора-тадбирлар мажмуи; диннинг ҳаққоний қадриятларини тарғиб қилиш; энг яхши халқ анъаналари ва урф-одатлари асосида шахсни тарбиялаш, ёшларни ватанпарварлик, инсонпарварлик, терроризмга мурасасизлик ва бундай мафкурадан воз кечишга мослаштириб тарбиялаш кабилардан иборат.

Адабиётлар рўйхати:

1. Рустамбоев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига шарҳлар. Махсус қисм. - Тошкент: Илм-зиё, 2006. - 18 б. (Rustamboyev M.H. Comments to the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. Special part. - Tashkent: science, 2006. - 18 p.)
2. Неъматов Ж.А. Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с транснациональной организованной преступностью: Дисс. ... докт. юрид. наук. – Ташкент: ТГЮИ, 2008. – С. 220. (Neymatov J. A. Criminal-legal and criminological problems of combating transnational organized crime: Diss. ... doctor. the faculty of law. sciences'. - Tashkent: TSIL, 2008. - P. 220.)
3. Махсус “www.polizei-beratung.de” Интернет-порталида ушбу дастур тўғрисида батафсил маълумот келтирилган. (Special “www.polizei-beratung.de” the Internet portal provides detailed information about this program.)
4. Коробеев А.И., Дремлюга Р.И. Криминологическая характеристика терроризма в Малайзии // Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law. – 2014. – № 4. – P.151-161. (Korobeev A. I., Dremlyuga R. I. Criminological characteristics of terrorism in Malaysia // Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law. – 2014. – № 4. – P.151-161.)
5. Минязев Д.М. Ответственность за террористическую деятельность в уголовном праве России (теоретические аспекты): Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М., 2010. – С. 13. (Minyazev D. M. Responsibility for terrorist activity in the criminal law of

Russia (theoretical aspects): autoref. Diss. ... Cand. the faculty of law. sciences'. - M., 2010. - P. 13.)

6. Ражабова М.А. Диний экстремизм ва терроризмга қарши кураш муаммолари. Монография. Масъул муҳаррир: проф. Ж.Тошқулов. – Тошкент: Ўзбекистон, 2003. – Б.19

7. Бучаев С.М. Криминологические проблемы противодействия процессу становления личности преступника-террориста: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Грозный, 2019. – С. 67. (Buchaev S. M. Criminological problems of counteraction to the process of becoming a criminal-terrorist personality: Diss. ... cand. the faculty of law. sciences'. - Grozny, 2019. - P. 67.)

8. Богомолов С.Ю. Ответственность за финансирование терроризма: уголовно-правовое и криминологическое исследование: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – Н.Новгород, 2017. – С. 9. (Bogomolov S. Yu. Responsibility for the financing of terrorism: criminal law and criminological research: autoref. Diss. ... Cand. the faculty of law. sciences'. - N. Novgorod, 2017. - P. 9.)

9. Богомолов С.Ю. Ответственность за финансирование терроризма: уголовно-правовые и криминологическое исследование: дисс. ... канд. юрид. наук. – Нижний Новгород, 2017. – С.27-28. (Bogomolov S. Yu. Responsibility for the financing of terrorism: criminal law and criminological research: Diss. ... kand. the faculty of law. sciences'. - Nizhny Novgorod, 2017. - Pp. 27-28.)

10. Кошевой И.О. Криминологические и уголовно-правовые проблемы борьбы с содействием террористической деятельности: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М.: ИМПЭИ, 2011. – С.8-9. (Koshevoy I. O. Criminological and criminal-legal problems of the fight against the promotion of terrorist activities: autoref. Diss. ... Cand. the faculty of law. sciences'. - Moscow: IMPEI, 2011. - P. 8-9.)

11. Кошевой И.О. Криминологические и психологические аспекты вовлечения молодежи в террористическую деятельность// Право и жизнь. – 2011. – №154(4). (Koshevoy I. O. Criminological and psychological aspects of youth involvement in terrorist activities // Law and life. - 2011. - No. 154(4).)

12. Мухторов Ж.С. Ички ишлар идоралари профилактика хизматлари томонидан жиноятларнинг олдини олишни таъминлаш: Юрид. фан. номз. ... дисс. – Тошкент: ЎзР ИИБ Академияси, 2009. – Б.64. (Mukhtarov J.S. Provision of prevention of crimes by the services of profiling internal affairs bodies: PhD. ... disse. - Tashkent: Academy of MIA of Uzbekistan, 2009. – P. 64.)

13. Бадамшин С.К. Преступления террористической направленности, совершаемые с использованием электронных или информационно-телекоммуникационных сетей: уголовно-правовая и криминологическая характеристика: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М.: РААН, 2018. (Badamshin S. K. Crimes of a terrorist orientation committed with the use of electronic or information and telecommunication networks: criminal-legal and criminological characteristics: autoref. Diss. ... Cand. the faculty of law. sciences'. - Moscow: RAAN, 2018.)

14. Бадамшин С.К. Преступления террористической направленности, совершаемые с использованием электронных или информационно-телекоммуникационных сетей: уголовно-правовая и криминологическая характеристика: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – М.: РААН, 2018. (Badamshin S. K. Crimes of a terrorist orientation committed with the use of electronic or information and telecommunication networks:

criminal-legal and criminological characteristics: autoref. Diss. ... Cand. the faculty of law. sciences'. - Moscow: RAAN, 2018.)

15. Кириллов С.И., Овсянников В.А. Административный надзор в системе предупреждения преступлений террористического характера // Вестник Российского университета кооперации. – 2019. – №2(36). – С.135-137. (Kirillov S. I., Ovsyannikov V. A. Administrative supervision in the system of prevention of terrorist crimes / / Bulletin of the Russian University of cooperation. - 2019. - No. 2 (36). - Pp. 135-137.)

16. Кашкина Е.В., Репьев А.Г. Негласный метод осуществления административного надзора за лицами, освобожденными из мест лишения свободы, как специальный принцип данного института // Проблемы правоохранительной деятельности. 2016. № 4. С. 42–46. (Kashkina E. V., repyev A. G. Unspoken method of administrative supervision of persons released from prison, as a special principle of this Institute / / Problems of law enforcement. 2016. No. 4. Pp. 42-46.)

D.D.Valijonov,

The lecturer of the Tashkent State University of Law

ISSUES OF INTERNATIONAL COOPERATION OF THE PROSECUTORS' OFFICE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN IN THE FRAMEWORK OF INTERACTION WITH INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract: the article focuses on the issues of international cooperation on provision of legal assistance in criminal sphere, such as extradition. Besides that, the article is dedicated to the matters concerning the cooperation of Prosecutor's Office in terms of fighting against crime with regional international organizations.

Keywords: international cooperation, legal assistance, criminal prosecution, extradition, regional organizations.

Аннотация: в статье рассмотрены вопросы международного сотрудничества органов прокуратуры по оказанию правовой помощи в уголовной сфере. Кроме этого, данная статья посвящена вопросам взаимодействия органов прокуратуры по борьбе с преступностью в рамках региональных международных организаций.

Ключевые слова: международное сотрудничество, правовая помощь, органы прокуратуры, региональные организации.

Аннотация: ушбу мақолада жиноятчиликка қарши кураш соҳасида прокуратура органларининг халқаро ҳамкорлиги ва иштироки масалалари ёритилган. Шунингдек, мақолада шахсни жиноий жавобгарликка тортиш учун ушлаб беришнинг процессуал жиҳатлари ҳам тўхталиб ўтилган.

Калит сўзлар: халқаро ҳамкорлик, ҳуқуқий ёрдам, прокуратура органлари, минтақавий халқаро ташкилотлар.

Introduction. It should be noted that the annual increase in the volume of mutual legal assistance provided by the CIS (Commonwealth of Independent States) member states and the SCO (Shanghai Cooperation Organization) on criminal prosecution and extradition of individuals - is objective reality, a consequence of the expanding interaction of law enforcement agencies of the participating states of these organizations.

In addition, the active development of this area of cooperation in recent years, as well as the improvement of international legal norms and domestic legislation in the criminal process, objectively determine the urgent need to improve the institution of extradition, prosecution and other forms of legal assistance in criminal matters, and at the law enforcement level. It should be noted that the agreements of states on extradition are aimed at ensuring the inevitability of punishment of persons for whom there is evidence of their crimes [1].

The responsibility for carrying out extradition inspections for the uniform execution of laws is vested in territorial prosecutors, or rather senior assistants and assistant prosecutors on international legal issues in Tashkent, the Republic of Karakalpakstan and oblasts.

Upon receipt of a message from a supervised internal affairs body about the detention of a person sought by the competent authorities of a foreign country, the prosecutor or investigator of the prosecutor's office, having established his identity, fills in a 24-hour period from the mo-